

Analiza cenzuriranih podataka i krivulje preživljenja

Mladen Petrovečki

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

Analiza preživljenja

1. temeljni pojmovi
2. izračun vjerojatnosti preživljenja
 - a) tablice preživljenja
 - b) Kaplan-Meierov postupak
3. rizik umiranja
4. programska potpora
5. usporedba podataka o preživljenju
6. statističko zaključivanje
7. regresijska analiza cenzuriranih podataka

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

Obrada podataka o preživljenju bolesnika

- analiza preživljenja
- *survival analysis*
- ponekad
 - analiza tablica preživljenja
 - analiza osiguravateljskih (aktuarskih) podataka
 - *actuarial analysis*

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

Analiza preživljenja

- Edmund Halley, 17. st
- engleski astronom, geofizičar, matematičar, meteorolog i fizičar
- http://en.wikipedia.org/wiki/Edmond_Halley

komet, 1986.
(ljudski, 2061.)

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

www.aktuari.hr

- aktuar – stručnjak koji se bavi problemima financijske neizvjesnosti i rizika koristeći matematičke metode teorije vjerojatnosti, statistike i financijske matematike
- posao – analiza podataka iz prošlosti, procjenu postojećih rizika i razvoj modela za projekciju budućih događaja
- zaposlenje – osiguranje i mirovinsko osiguranje
- znanja – matematika, ekonomija, praksa i zakoni države u kojoj radi, demografska i financijska kretanja, vještina komunikacije

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

Aktuarske tablice preživljenja (tablice smrtnosti)

8 National Vital Statistics Reports, Vol. 54, No. 14, April 19, 2006

Table 1. Life table for the total population: United States, 2003

[Click here for spreadsheet version](#)

Age	Probability of dying between ages x to $x+1$	Number surviving to age x	Number dying between ages x to $x+1$	Person-years lived between ages x to $x+1$	Total number of person-years lived above age x	Expectation of life at age x
	q_x	l_x	d_x	L_x	T_x	e_x
0-1	0.006885	100,000	687	99,394	7,748,865	77.5
1-2	0.000465	99,313	46	99,250	7,649,471	77.0
2-3	0.000331	99,267	33	99,231	7,550,181	76.1
3-4	0.000259	99,234	26	99,222	7,450,950	75.1
4-5	0.000198	99,209	20	99,199	7,351,719	74.1
5-6	0.000188	99,189	19	99,181	7,252,510	73.1
6-7	0.000151	99,172	15	99,165	7,153,329	72.1
7-8	0.000142	99,158	14	99,150	7,054,164	71.1
8-9	0.000139	99,143	14	99,137	6,955,013	70.2
9-10	0.000134	99,130	13	99,128	6,855,877	69.2
10-11	0.000165	99,116	16	99,108	6,756,754	68.2
11-12	0.000147	99,100	15	99,093	6,657,646	67.2
12-13	0.000176	99,085	17	99,077	6,558,553	66.2

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

http://en.wikipedia.org/wiki/Actuarial_table

Analiza preživljenja

- psihijatrija – 1%
- patologija – 1%
- kirurgija – 12%
- onkologija – 14%
- izvorni znanstveni radovi u *The New England Journal of Medicine* – 32%
- podaci 1986.-2001., Dawson Saunders & Trapp, Basic and Clinical Biostatistics

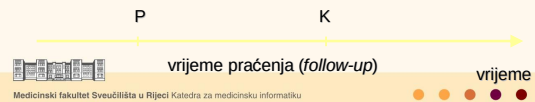

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

Analiza preživljenja

- analiza podataka vezanih uz vremensko praćenje događaja
- dvije točke praćenja:
 - početak (P) (*time origin*)
 - kraj (K) (*end point*)

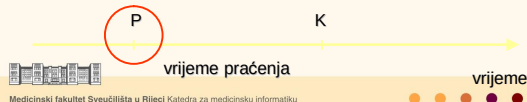

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

Početak praćenja

- rođenje
- pojava znaka bolesti
- postavljanje dijagnoze
- početak liječenja
- dan operativnog zahvata

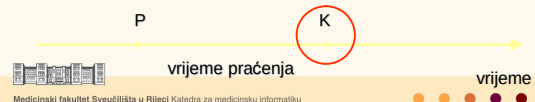

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

Kraj praćenja

- smrt od osnovne bolesti
- smrt (svi ostali mogući uzroci)
- ponovno javljanje bolesti
- postizanje učinka liječenja
- gubitak iz uzorka (ispitne skupine)

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

Kraj praćenja

- smrt od osnovne bolesti
- smrt (svi ostali mogući uzroci)

usklađeno preživljenje
engl. *adjusted survival rate*

ukupno preživljenje
engl. *observed survival rate*

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

Manual for Staging of Cancer
3rd ed. ACC

Vrijeme praćenja

- raspodjela u pravilu nije simetrična
- podaci su nepotpuni, praćenje je nepotpuno, "cenzurirano" (*censored data*)
- podaci za primjere:
 - istraživanje karcinoma usne šupljine
 - MFK KBD
 - dr. Ivica Lukšić
 - n = 52; 1. siječnja 2000. – 31. prosinca 2004.
 - reprezentativni probirani uzorak
 - dio populacije tog razdoblja
 - prva dg. karcinoma, bez regionalnih metastaza, itd.

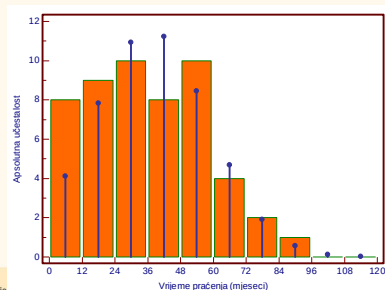

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

Vrijeme praćenja (1)

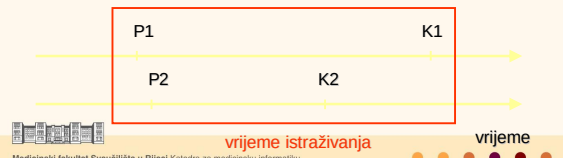
- raspodjela u pravilu nije simetrična

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci
Katedra za medicinsku informatiku

Vrijeme praćenja (2)

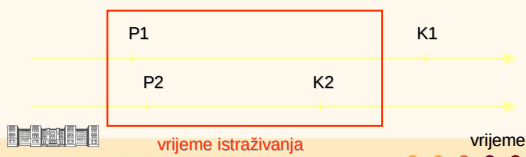
- potpuni podaci (potpuno praćenje)

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

Vrijeme praćenja (2)

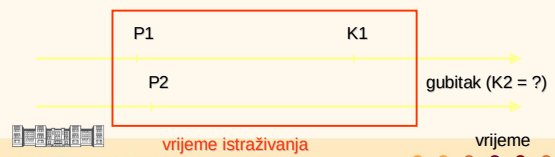
- podaci su nepotpuni, praćenje je nepotpuno, "cenzurirano"
- **cenzurirano vrijeme praćenja** = jedinka tijekom praćenja ne dostiže očekivani događaj

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

Vrijeme praćenja (3)

- podaci su nepotpuni, praćenje je nepotpuno, "cenzurirano"
- **cenzurirano vrijeme praćenja** = jedinka tijekom praćenja ne dostiže očekivani događaj

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

Cenzuriranje

- događaj se ostvaruje = 1
- sve ostalo = 0 (**cenzurirani podaci**)
 - kraj istraživanja (*end of the study*)
 - gubitak iz praćenja (*lost to follow-up*)
 - ostali događaji

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

"Izgubljen iz praćenja"

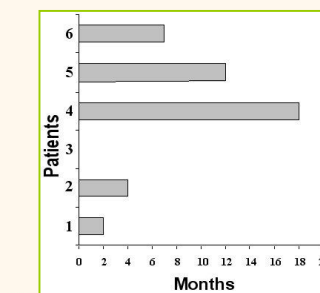
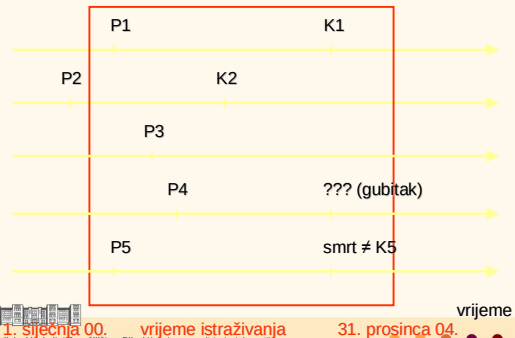

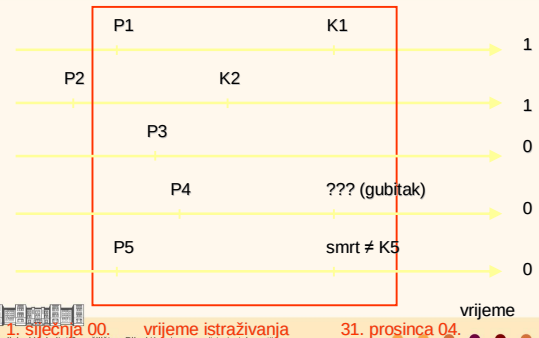
Figure 3. Outcome
The mean length of survival for our patients was 7 months.
Patient 3 was lost to follow up.

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

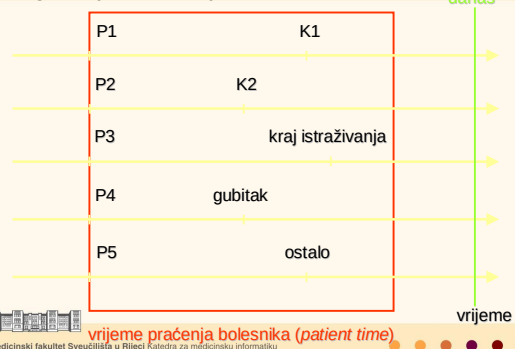
Cenzuriranje: bolesnici s postavljenom dijagnozom (P) u zadanih pet godina

Cenzuriranje: bolesnici liječeni u zadanom petogodišnjem razdoblju

Cenzuriranje: bolesnici liječeni u zadanom petogodišnjem razdoblju

Cenzuriranje

- desno (*right censoring*)
 - nije lijevo
 - nije intervalno
- neinformativno (*non informative*)
 - nije "informativno"
 - vrijeme preživljenja neke jedinice neovisno je od svakog mogućeg mehanizma koji može uzrokovati da ista jedinica bude cenzurirana
 - npr. cenzuriranje bolesnika s pogoršanjem zdravstvenog stanja

A sada – veselje!

$$R(t) = P\{T > t\} = \int_t^{\infty} f(u) du = 1 - F(t).$$

- funkcija preživljenja
 - biomedicina
 - survival function
- funkcija pouzdanosti
 - inženjerstvo
 - reliability function

S(t) ili R(t):

- vjerojatnost da će jedinica preživjeti ili točno doživjeti vrijeme od t jedinica praćenja, ili
- vjerojatnost preživljenja jedinice u rasponu od početka praćenja do trenutka praćenja t

A sada – još veće veselje!

$$h(t) = \lim_{\Delta t \rightarrow 0} \frac{R(t) - R(t + \Delta t)}{\Delta t \cdot R(t)}, \quad F(t) = \int_0^t f(x) dx$$

- funkcija rizika
 - hazard function
- kumulativna funkcija rizika umiranja
 - $H(t) = -\log S(t)$

h(t):

- vjerojatnost da će jedinica umrijeti u trenutku t, uz uvjet da je preživjela do toga trenutka, i uz uvjet da je
- F(t) funkcija gustoće

Zaključak: podaci o preživljenju

- vjerojatnost preživljenja
 - $S(t)$
- rizik umiranja
 - $H(t) = -\log S(t)$

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

Izračunavanje preživljenja

- neparametrijski postupci
 - Cutler-Edererov postupak (tablice preživljenja)
 - Kaplan-Meierov postupak
- parametrijski

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

© Mark Paris. Permission required for use.

I. Tablice preživljenja

- osiguravateljske tablice
- tablice smrtnosti

vrijeme praćenja	vjerojatnost smrti $q = d/(n-w/2)$	vjerojatnost preživljenja $p = 1 - q$	kumulativna vjerojatnost preživljenja $S(t) = \prod p$
0-12 mj.	0,11	0,89	0,89
13-24 mj.	0,27	0,73	0,65
25-36 mj.	0	1	0,65
37-48 mj.	0,4	0,6	0,39
49-60 mj.	0	1	0,39

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

Kako do preživljenja?

- upis podataka
- preuređenje podataka
- izračun podataka

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

1. Upis podataka, Excel®

	B	C	D	E
	pacijent	datumop	datumkraj	cenzus
1				
2	23456	23.6.2000	15.4.2007	0
3	24485	15.10.2003	8.11.2005	0
4	23080	25.7.2000	29.8.2004	0
5	23511	28.12.2001	15.2.2007	0
6	24188	20.2.2002	29.10.2004	0
7	22701	17.12.2003	8.6.2005	1
8	24241	17.7.2002	29.4.2007	0
9	23480	15.5.2003	20.8.2007	0
10	22823	5.10.2000	26.9.2002	1

2. Preuređenje podataka

	A	B	C	D	E
	pacijent	datumop	datumkraj	cenzus	mjeseci
1					
2	24485	15.10.2003	8.11.2005	0	24,8
3	23080	25.7.2000	29.8.2004	0	49,2
4	24188	20.2.2002	29.10.2004	0	32,3
5	22701	17.12.2003	8.6.2005	1	17,7
6	23998	27.4.2000	2.2.2004	1	45,2
7	24544	9.1.2002	29.9.2003	1	20,6
8	23859	10.10.2000	16.11.2003	0	37,2
9	22819	1.3.2001	6.2.2002	1	11,2
10	22921	26.4.2004	7.12.2006	0	7,4
11	23309	9.7.2004	18.7.2006	0	24,3

vrijeme praćenja	živi na početku intervala n	smrtni ishod u intervalu d	cenzurirani u intervalu w
0-12 mj.	10	1	1
13-24 mj.	8	2	1
25-36 mj.	5	0	2
37-48 mj.	3	1	1
49-60 mj.	1	0	1

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

3. Izračun podataka

vrijeme praćenja	vjerojatnost smrti $q=d/(n-w/2)$	vjerojatnost preživljenja $p=1-q$	kumulativna vjerojatnost preživljenja $S(t)=\prod p$
0-12 mj.	0,11	0,89	0,89
13-24 mj.	0,27	0,73	0,65
25-36 mj.	0	1	0,65
37-48 mj.	0,4	0,6	0,39
49-60 mj.	0	1	0,39

vrijeme praćenja	živi na početku intervala n	smrtni ishod u intervalu d	cenzurirani u intervalu w
0-12 mj.	10	1	1
13-24 mj.	8	2	1
25-36 mj.	5	0	2
37-48 mj.	3	1	1
49-60 mj.	1	0	1

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci

3. Izračun podataka

vrijeme praćenja	vjerojatnost smrti $q=d/(n-w/2)$	vjerojatnost preživljenja $p=1-q$	kumulativna vjerojatnost preživljenja $S(t)=\prod p$
0-12 mj.	0,11	0,89	0,89
13-24 mj.	0,27	0,73	0,65
25-36 mj.	0	1	0,65
37-48 mj.	0,4	0,6	0,39
49-60 mj.	0	1	0,39

$$q = \frac{d + \frac{1}{2} w q}{n}$$

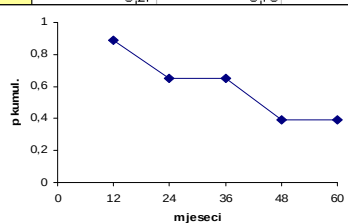
d – smrtni ishod u intervalu
n – živi na početku intervala
w – izgubljeni u intervalu

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

3. Izračun podataka

vrijeme praćenja	vjerojatnost smrti $q=d/(n-w/2)$	vjerojatnost preživljenja $p=1-q$	kumulativna vjerojatnost preživljenja $S(t)=\prod p$
0-12 mj.	0,11	0,89	0,89
13-24 mj.	0,27	0,73	0,65
25-36 mj.	0	1	0,65
37-48 mj.	0,4	0,6	0,39
49-60 mj.	0	1	0,39

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci

II. Kaplan-Meierov postupak

- nema zadane intervale praćenja
- vjerojatnost preživljenja se izračunava za svakog bolesnika koji umre
- cenzurirani ispitanici nisu dio izračunavanja vjerojatnosti
- dugotrajno izračunavanje kod velikih skupina ispitanika

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

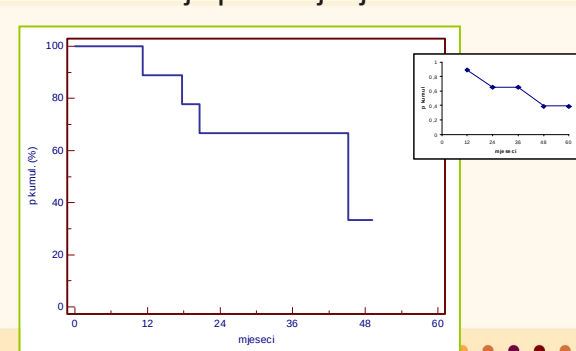
KM podaci o preživljenju

A	B	C	D	E
pacijent	datumop	datumkr	cenzus	mjeseci
24485	15.10.2002	8.11.2005	0	24,8
23880	25.7.2000	29.8.2004	0	49,2
24188	20.2.2002	29.10.2004	0	32,3
22701	17.12.2003	8.6.2005	1	17,7
23998	27.4.2000	2.2.2004	1	45,2
24544	9.1.2002	29.8.2003	1	20,6
23869	10.10.2000	16.11.2003	0	37,2
22819	1.3.2001	6.2.2002	1	11,2
22921	26.4.2004	7.12.2004	0	7,4
23309	9.7.2004	18.7.2006	0	24,8

Survival time	Survival Proportion	Standard Error
7,4	-	-
11,2	0,889	0,105
17,7	0,778	0,139
20,6	0,667	0,157
24,3	-	-
24,8	-	-
32,3	-	-
37,2	-	-
45,2	0,333	0,248
49,2	-	-

MedCalc® Version 9.3.0.0
Windows 95/NT/Me/2000/XP/Vista
<http://www.medcalc.be>
Copyright © 1995-2007
Frank Schoonjans
This product is licensed to:
Mladen Petrovski

KM krivulja preživljenja

Kaplan, Meier

- Kaplan EL, Meier P. Nonparametric estimation from incomplete observations. J Am Stat Assoc 1958;53:457-81.

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

NONPARAMETRIC ESTIMATION FROM INCOMPLETE OBSERVATIONS*

E. L. Kaplan
University of California, Berkeley

Peter Meier

In life-testing, medical follow-up, and other fields the observation of the time at occurrence of the event of interest (called a death) may be prevented for some of the items of the sample by the previous occurrence of some other event (called a loss). Losses may be either accidental or controlled, the latter meaning that a decision to terminate clinical observation. In either case it is usually assumed in this paper that the lifetime (age at death) is independent of the potential time lost, in practice the assumption is made that the loss is independent of the event of interest. The estimator for each item of a sample is called the Kaplan-Meier estimator. The estimator for each item of a sample is called the Kaplan-Meier estimator. The estimator for each item of a sample is called the Kaplan-Meier estimator.

1. Introduction	458
2. Preliminaries	458
3. Nonparametric estimation	459
4. Examples of the NLE and PL estimators	460
5. The Product-Limit Estimator	460
6. Confidence intervals	461
7. The Nelson estimator of P(t)	461
8. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
9. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
10. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
11. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
12. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
13. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
14. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
15. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
16. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
17. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
18. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
19. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
20. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
21. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
22. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
23. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
24. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
25. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
26. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
27. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
28. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
29. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
30. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
31. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
32. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
33. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
34. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
35. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
36. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
37. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
38. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
39. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
40. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
41. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
42. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
43. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
44. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
45. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
46. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
47. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
48. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
49. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
50. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
51. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
52. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
53. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
54. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
55. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
56. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
57. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
58. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
59. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
60. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
61. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
62. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
63. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
64. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
65. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
66. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
67. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
68. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
69. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
70. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
71. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
72. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
73. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
74. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
75. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
76. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
77. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
78. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
79. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
80. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
81. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
82. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
83. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
84. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
85. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
86. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
87. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
88. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
89. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
90. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
91. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
92. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
93. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
94. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
95. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
96. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
97. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
98. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
99. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461
100. The Nelson estimator of P(t) in the PL	461

Kaplan, Meier

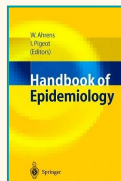
- među 5 najcitiranijih radova u znanosti od trenutka objavljivanja (M. Zhou, Kentucky University; <http://www.ms.uky.edu/~mai/>)
- prikaz krivulje u zavisnosti od N <http://www.ms.uky.edu/~mai/java/stat/KapMei.html>

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

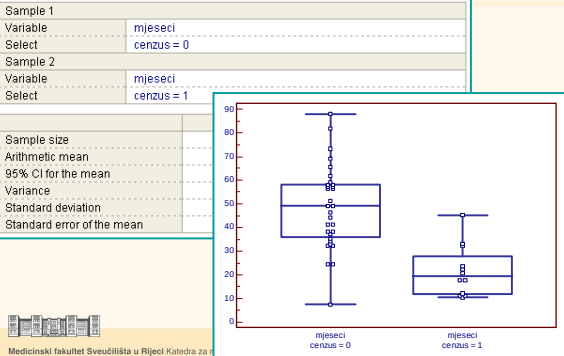
Rizik umiranja

- $H(t) = -\log S(t)$
- snaga mortaliteta (epidemiologija)
- ...

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

Premier...

Preživljenje, MedCalc®

Survival time	Endpoint	Survival Proportion	Standard Error
7,3973	-	0,976	0,024
10,3562	-	0,952	0,033
11,2438	-	0,929	0,040
11,6384	-	0,905	0,045
12	-	0,881	0,050
17,7205	-	0,857	0,054
17,8849	-	0,833	0,058
20,6486	-	0,810	0,061
22,1918	-	0,786	0,063
23,7041	-	0,760	0,066
24,2959	-	-	-
24,8219	-	-	-
32,1863	-	-	-

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

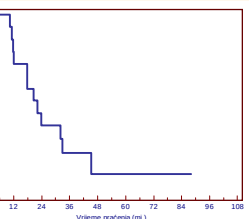
npr., prosječno petogodišnje preživljenje: 69,2±7,7%

Krivulja preživljenja, MedCalc®

Survival time	Endpoint	Survival Proportion	Standard Error
7,3973	-	0,976	0,024
10,3562	-	0,952	0,033
11,2438	-	0,929	0,040
11,6384	-	0,905	0,045
12	-	0,881	0,050
17,7205	-	0,857	0,054
17,8849	-	0,833	0,058
20,6486	-	0,810	0,061
22,1918	-	0,786	0,063
23,7041	-	0,760	0,066
24,2959	-	-	-
24,8219	-	-	-
32,1863	-	-	-

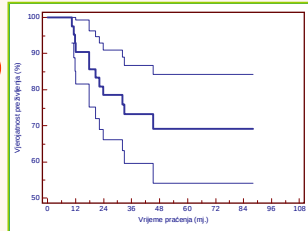
Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

npr., prosječno petogodišnje preživljenje: 69,2±7,7%

Granice pouzdanosti

Survival time	mjeseci	
Endpoint	cenzus	
Sample size	43	
Median survival		
Survival time	Survival Proportion	Standard Error
7,3973	0,976	0,024
10,3562	0,952	0,033
11,2438	0,929	0,040
11,6384	0,905	0,045
12	0,881	0,050
17,7205	0,857	0,054
17,8849	0,833	0,058
20,6466	0,810	0,061
22,1918	0,786	0,063
23,7041	-	-
24,2959	-	-
24,8219	-	-
22,1863	0,760	0,066

npr., prosječno petogodišnje preživljenje: 69,2±7,7%

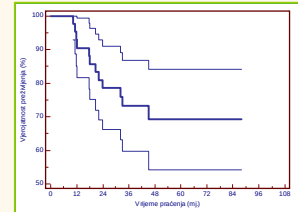
Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

Izračun granica pouzdanosti

- granice pouzdanosti (*Confidence Intervals*)
- $CI = x \pm z SE(x)$
 - 95%CI = $x \pm 1,96 SE(x)$
 - 99%CI = $x \pm 2,56 SE(x)$

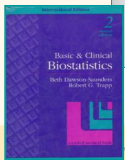
$$P(Z \leq z) = \int_{-\infty}^z \frac{1}{\sqrt{2\pi}} e^{-\frac{u^2}{2}} du$$

<http://www.fourmilab.ch/rpkp/experiments/analysis/zCalc.html> (pazi: p/2!)

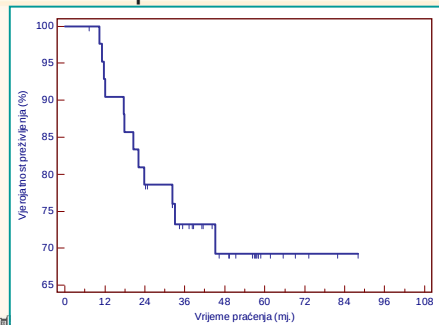
Granice pouzdanosti

Results from life table analysis are usually presented in a survival curve rather than in tables. The solid line in Fig 11-3 is a survival curve for the kidney transplant data. The dashed lines on either side of the survival curve represent 95% **confidence bands** for the curve. Although confidence bands are often not presented in journal articles, they should be included because they help readers interpret the amount of variability in the results. Typically, as the time interval from entry into the study becomes longer, the number of patients who have been in the study that long becomes increasingly smaller. The confidence

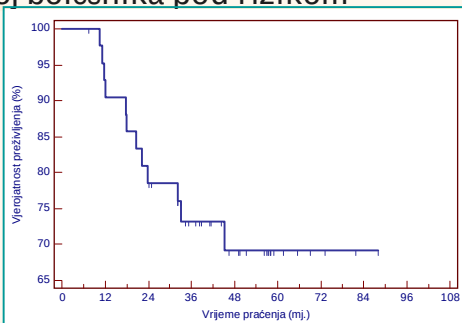
Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

Cenzurirani podaci

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

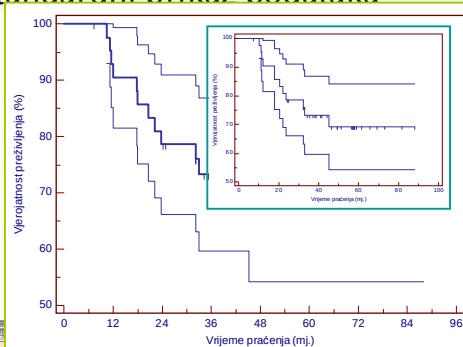
Broj bolesnika pod rizikom

Number at risk
43 38 33 24 16 6 3 1 1 1

Medicinski

Standardni prikaz podataka

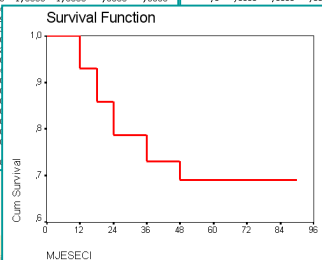
Medicinski

Tablice preživljenja, SPSS®

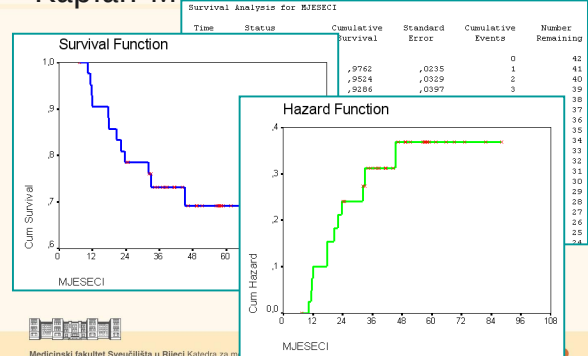
Life Table Survival Variable: MJESECI										
Start Time	Intvl this Time	Number Entering	Number Exposed During Intvl	Number at Risk	Number of Terminal Events	Proportion Surviving	Proportion Surviving at End	Cumulative Survival Probability	Hazard Rate	SE of Cumulative Survival
0	63,0	43,0	43,0	43,0	0	1,0000	1,0000	1,0000	,0000	,0000
6,0	43,0	1,0	42,5	3,0	0,070	,9762	,9762	,9762	,0235	,0235
12,0	39,0	0	39,0	3,0	0,076	,9024	,9024	,9024	,0329	,0329
18,0	36,0	0	36,0	3,0	0,083	,8196	,8196	,8196	,0397	,0397
24,0	33,0	2,0	32,0	0	,0000	,8196	,8196	,8196	,0000	,0000
30,0	31,0	5,0	26,5	2,0	0,070	,7451	,7451	,7451	,0235	,0235
36,0	24,0	5,0	21,5	0	,0000	,7451	,7451	,7451	,0000	,0000
42,0	19,0	2,0	19,0	1,0	0,053	,6916	,6916	,6916	,0158	,0158
48,0	16,0	3,0	14,5	0	,0000	,6916	,6916	,6916	,0000	,0000
54,0	13,0	7,0	9,5	0	,0000	,6916	,6916	,6916	,0000	,0000
60,0	6,0	2,0	5,0	0	,0000	,6916	,6916	,6916	,0000	,0000
66,0	4,0	1,0	3,5	0	,0000	,6916	,6916	,6916	,0000	,0000
72,0	3,0	1,0	2,5	0	,0000	,6916	,6916	,6916	,0000	,0000
78,0	2,0	1,0	1,5	0	,0000	,6916	,6916	,6916	,0000	,0000
84,0	1,0	1,0	,5	0	,0000	,6916	,6916	,6916	,0000	,0000

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

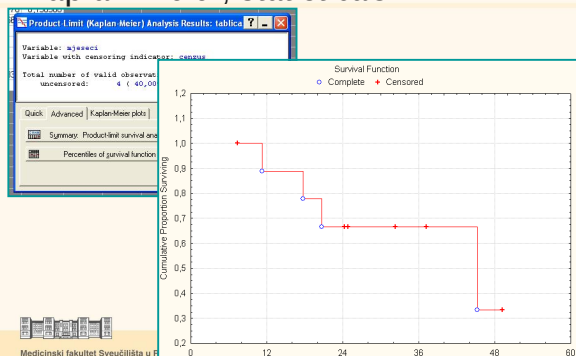

Kaplan-Meier, SPSS®

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

Kaplan-Meier, Statistica®

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

"Preživljenje"

- generalno: **preživljenje**
 - survival
 - praćenje
 - početak
 - smrt od osnovne bolesti
- posebno: **preživljenje bez znakova bolesti**
 - disease-free survival (DFS)
 - praćenje
 - početak
 - relaps bolesti ili smrt od osnovne bolesti

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

DFS, primjer

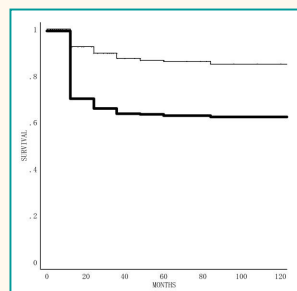
Survival curves for 277 patients with T₂ tongue carcinoma treated with an ¹⁹²Ir, ¹³⁷Cs or ²²⁶Ra needle;

thin – regional disease-free survival
thick – distant metastasis-free survival

<http://www.royal-society.org/content/1/1/21/figure/F5>

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

Usporedba podataka o preživljenju

- usporedba dvije skupine podataka
 - log-rank (logrank) test
 - Mentelov ili Mentel-Coxov test
 - Wilcoxonov test
 - generalizirani Wilcoxonov test
 - Gehanov test
 - Gehan-Breslowljev test
 - opći Kruskal-Wallisov test za cenzurirane podatke
 - Mantel-Haenszelov test
 - Tarone-Wareov test
- usporedba triju i više skupina

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

Usporediti dvije skupine...

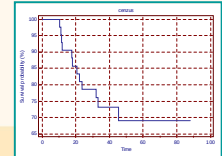
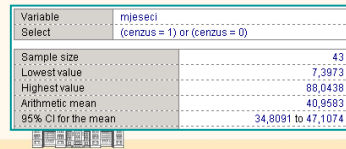
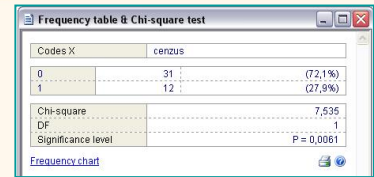
ceiving a kidney in 1984 is above the curve for patients receiving a kidney in 1978, indicating a higher proportion of patients retaining a functioning graft at any one point in time. However, variation in samples may be expected to occur simply by chance, and a reasonable question is whether the differences between the two patient cohorts is greater than expected by chance. To test this hypothesis, we need methods to compare survival distributions. If there are no censored observations, the **Wilcoxon rank-sum test** in-

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

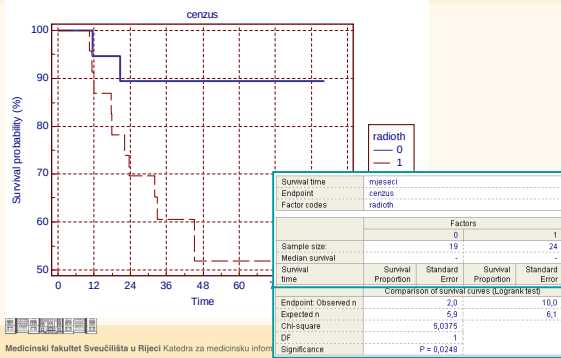
Primjer

- N = 43

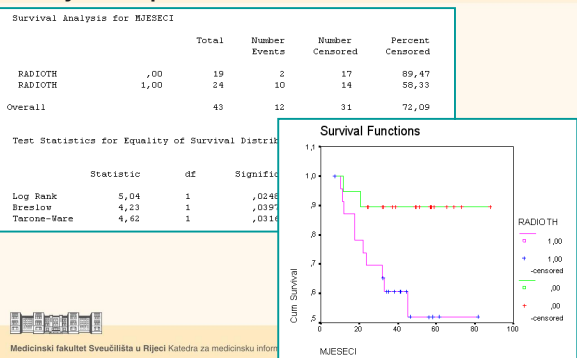
Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

Dvije skupine, MedCalc®

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

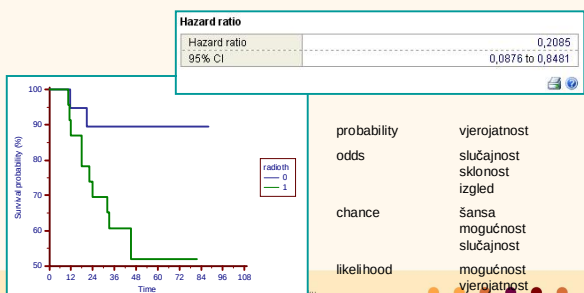
Dvije skupine, SPSS®

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

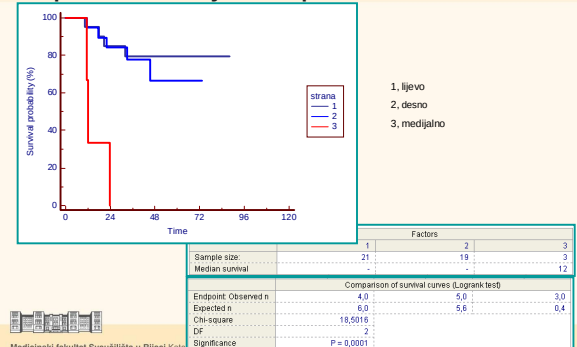
Omjer izgleda

- odds ratio, hazard ratio

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

Usporedba triju skupina

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

Zaključivanje

- granice pouzdanosti
- p-vrijednosti

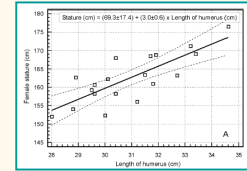

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

Regresijska analiza podataka

- korelacija
- pravocrtna regresija
- višestruka regresija
- logistička regresija
- **Coxova regresija**
- Passing-Bablokova regresija

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

Coxov regresijski test

- multivarijatni postupak
- *Cox regression*
 - Cox, 1972.
 - *proportional hazard model*

10.5.3 Importance of the Cox Model

The Cox model is very useful in medicine, and it is easy to see why it is being used with increasing frequency. It provides the only valid method of predicting a time-dependent outcome, and many health-related outcomes are related to time. If the independent variables are divided into two categories (dichotomized), the exponential of the regression coefficient, $\exp(b)$, is the odds ratio, a useful way to interpret the risk associated with any specific factor. In addition, the Cox model provides a method for producing survival curves that are adjusted for confounding variables. The Cox model can be extended to the case of multiple events for a subject, but that

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku info

Podaci &

- zavisni pokazatelji
 - vrijeme praćenja
 - podatak o ishodu (cenzuriranje)
- nezavisni pokazatelji
 - prediktori ili kovarijate (*covariates*)
 - sve mjerene ljestvice dopuštene
- rezultat
 - regresijski koeficijenti
 - ⇒ omjer rizika (*hazard ratio (HR)*, *ratio of the hazard function*)
 - ⇒ mjera rizika (*relativni rizik*, *relative risk (RR)*)

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medic

$$h_1(t) = h_0(t) \exp(\beta_1 x_{i1} + \beta_2 x_{ik} + \dots + \beta_k x_{ik})$$

Primjer, MedCalc® Coxov regresijski test

- analiza preživljenja (smrt od osnovne bolesti)
- podaci – cenzurirani
- nezavisni pokazatelji
 - spol (M, Ž)
 - zahvaćena strana lica (L, D, M)
 - T-klasifikacija
 - resekcija donje čeljusti (1-5 kao nije, segmentalna, marginalna...)
 - liječenje zračenjem (da, ne)
 - najveći promjer tumora (cm)

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

Primjer, MedCalc® “svi pokazatelji”

Cox proportional-hazards regression						
Survival time	time sec					
Endpoint	censor					
Method	Enter					
Sample size	43					
Overall Model Fit						
Null model -2 Log Likelihood	84.07522					
Full model -2 Log Likelihood	73.62894					
Chi-square	11.0483					
DF	6					
Significance level	P = 0.0670					
Coefficients and Standard Errors						
Covariate	b	SE	P	Exp(b)	95% CI of Exp(b)	
spol	0.6557	1.2109	0.5881	1.9266	0.1817 to 20.4295	
strana	1.1266	0.5442	0.0379	3.0845	1.0709 to 8.9427	
T	-0.1311	0.5540	0.7949	0.8771	0.2263 to 2.3436	
responz	-0.2191	0.3444	0.5265	0.8040	0.4188 to 1.5739	
radioh	1.6251	0.6270	0.0484	5.0789	1.9126 to 25.4756	
Thnapirom	0.0919	0.3077	0.7652	1.0962	0.6016 to 1.9874	

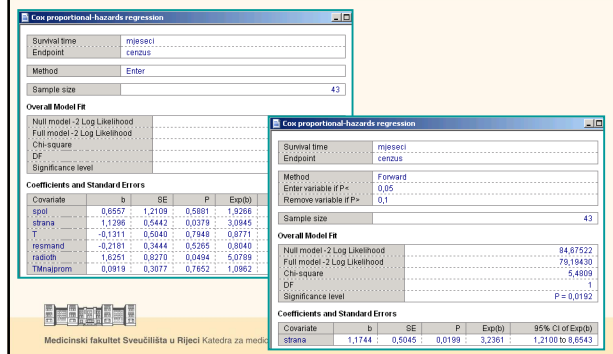

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci Katedra za medicinsku informatiku

$$RR = \exp(b) \text{ ili } \exp(\beta) = e^b = 2,72^b$$

Primjer, MedCalc® “postupno biranje, unaprijed”

Primjer, MedCalc® “postupno biranje, unaprijed”

